

ФУНКЦЫЯ НАВАННЕ АФІЦЫЙНА-СПРАВАВОГА СТЫЛЮ Ё СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРНАЙ МОВЕ

Рымашэўскі Захар

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь*

Албут А.А. – магістр філ. навук

Паказаны асаблівасці і роля афіцыйна-справавога стылю ў сістэме беларускай літаратурнай мовы.

Афіцыйна-справавы стыль фарміраваўся ў беларускай мове вельмі даўно, яшчэ падчас ВКЛ, і шмат якія граматы, акты, законы, статуты, прывілеі – прыклады афіцыйна-справавога стылю. Фактычна станаўленне старабеларускай літаратурнай мовы адбывалася на аснове гэтага функцыянальнага стылю.

На жаль, сучасная беларуская мова, якая пачала фарміравацца ў XIX ст., не з'яўляецца пераемніцай старабеларускай мовы, таму не працягвае ў чыстым выглядзе афіцыйна-справавы стыль, напрыклад, як стыль, якім карысталіся пры стварэнні статута ВКЛ. Стыль актыўна фарміраваўся ў XX ст., пачынаючы з 1930-х гг., пад уплывам рускай мовы.

Была спроба ў 1990-я гг. вярнуць у актыўны ўжытак сродкі афіцыйна-справавога стылю. Але ва ўсіх сваіх падстылях сёння гэты стыль не рэалізаваны. Таму можна сказаць, што афіцыйна-справавы стыль мовы працягвае фарміравацца.

Афіцыйна-справавы стыль – функцыянальны тып маўлення, які выкарыстоўваецца ў сферы афіцыйных адносін, у працэсе вытворча-гаспадарчай і прававой дзейнасці, узаемаадносін паміж дзяржаўнымі ўстановамі, паміж арганізацыямі або ўнутры дзяржаўных устаноў, паміж арганізацыямі і прыватнымі асобамі.

Афіцыйны-справавы стыль адносіцца да кніжнага стылю, таму ён пераважна мае форму пісьмовага маўлення. Гэта стыль законаў, указаў, афіцыйных паведамленняў, міжнародных дагавораў і пагадненняў, справаводства і інш. Дзелавы стыль можа быць выражаны і вусна. Адбываецца гэта, напрыклад, на нарадах, сходах, пасяджэннях, калі даводзяцца прысутным асобныя віды дакументаў (загады, распараджэнні і інш.).

Шырокі дыяпазон ужывання, жанравая разнастайнасць дае падставу вылучыць некалькі разнавіднасцей або падстыляў афіцыйна-справавога маўлення: **заканадаўчы** – выкарыстоўваецца для напісання законаў, указаў і інш.; **дыпламатычны** – пагадненні паміж дзяржавамі, канвенцыі, мемарандумаў і інш.; **адміністрацыйна-канцэлярыскі** – аб'явы, загады, заявы і інш. [1].

Дакументамі называюць пэўным чынам складзеныя, падпісаныя і зацверджаныя справавыя лісты, якімі афармляюцца афіцыйныя зносіны. У шырокім значэнні гэтага слова дакументам можна лічыць які-небудзь матэрыяльны аб'ект, што змяшчае інфармацыю ў зафіксаваным выглядзе. Дакументы бываюць: асабістыя; распарадчыя; арганізацыйныя; інфармацыйна-даведачныя. Дакумент – асноўны тэкст афіцыйна-справавога стылю.

Афіцыйна-справавы стыль характарызуецца своеасаблівай лексікай (*ануляваць, безадкладна, вышэйдадзены* і г.д); дакладнасцю, калі варта старацца максімальна папярэдзіць магчымасць рознай інтэрпрэтацыі выказвання; адустнасцю ярка выражаных адносін аўтара – безэмацыянальнасць, сухасць.

Дзякуючы зручнасці ў выкарыстанні, на вырашэнне праблемы з разуменнем некаторых слоў, можа паўплываць зварот да спецыялізаваных анлайн-слоўнікаў. Так, Нацыянальны цэнтр прававой інфармацыі стварыў трохмоўны юрыдычны слоўнік (<http://multilang.etalonline.by/be>). Вось што гаворыцца ў апісанні рэсурсу: *Юрыдычны слоўнік з'яўляецца інфармацыйна-аналітычным рэсурсам, які адлюстроўвае разнастайнасць і асаблівасці сучаснай тэрміналогіі беларускага заканадаўства. Слоўнік змяшчае юрыдычныя тэрміны на беларускай, рускай і англійскай мовах, аб'яднаныя тэматычнымі (асацыятыўнымі) сувязямі. У лексічным масіве слоўніка таксама прадстаўлены нарматыўныя вызначэнні тэрмінаў з актаў заканадаўства. Рэсурс накіраваны на рашэнне задач цэласнага падачы тэрміналагічнага масіву заканадаўства, пашырэнне магчымасцей аналітычнай працы з тэрміналогіяй, а таксама прызначаны аказваць дапамогу дзяржаўным органам і іншым арганізацыям у ажыццяўленні нарматворчай і правапрымяняльнай дзейнасці. Юрыдычны слоўнік можа выкарыстоўвацца як вучонымі, так і практыкуючымі юрыстамі ў сваёй прафесійнай дзейнасці, а таксама ўсім, хто цікавіцца праблемамі юрыдычнай тэрміналогіі.* Наяўнасць падобных праектаў гаворыць пра цікавасць да афіцыйна-справавога стылю беларускай мовы і з'яўляецца дзейснай падтрымкай яго якаснага функцыянавання. Аднак для паўнаватраснага існавання гэтага стылю мовы важна актыўней у штодзённай практыцы ствараць дакументы па-беларуску.

Спіс выкарыстаных крыніц:

1. Цікоцкі, М.Я. *Стылістыка беларускай мовы* / М.Я. Цікоцкі. – Мінск : Універсітэцкае, 1995. – 294 с.